

Ázsiai gazdasági unió felé?

Artnér Annamária

Miközben mi itt Magyarországon szinte csak az Európai Unióról beszélünk, észre sem vesszük, hogy ami a gazdasági integrálódást illeti, szinte egész Ázsia forrong. Már a 80-as évek végén megalakult a délkelet-ázsiai (ASEAN) és ausztrál gazdaságokat az észak-amerikaival összekötő APEC, melynek keretében 2020-ig teljes liberalizációt terveznek (a fejlettebb országok már 2010-ig megnyitják piacukat). 1993-ban az ASEAN vezetői megállapodtak abban, hogy 2005-re szabadkereskedelmi övezetet hoznak létre (AFTA), és 2010-ig szabaddá kívánják tenni az egymás közötti tőke mozgásokat is (AIA). 1996-ban alakult meg az ASEM, amely a ma már 500 millió fős ASEAN és a 2004-től hasonló nagyságrendű Európai Unió kapcsolatainak szorosabbra fűzésére hivatott dialógusmechanizmus.

Az 1997-es délkelet-ázsiai valutaválság felvetette a régió szorosabb pénzügyi együttműködésének szükségességét is. A krízis óta az ASEAN-tagországok egyebek mellett a következő területeken határoztak a konzultációs-informatív együttműködés folytatásáról: makrogazdasági tendenciák és a rövid távú tőke mozgások, a pénzügyi és gazdaságpolitikák, az intraregionális kereskedelem liberalizálásának felgyorsítása, az ipari kooperáció további támogatása, a tengerentúli működőtőke becsalogatása. Szakértők már a közös ASEAN-valuta bevezetésének feltételeit latolgatják, s arra jutottak, hogy a távol-keleti tömörülés nem kevésbé érett erre, mint az EU volt Maastricht előtt. Az APEC-partnerek úgyszintén több kezdeményezéssel álltak elő a válság után, így többek között a szociális biztonsági háló erősítését illetően is.

Mindazonáltal a régió reálintegrálódási folyamatai ezidáig felemásan haladtak. A délkelet-ázsiai gazdaságok általában Japánhoz

kötődnek. A japán gazdaság integratív ereje a régióban erősebbnek mondható, mint Németországé Európában. Kelet-Ázsia intrakereskedelmének aránya Japán nélkül 35-37%, Japánnal együtt 45-50%.

Ezzel szemben például az ASEAN országok egymás közötti kereskedelme a megalakulás óta alig nőtt, s a mai napig nemzetközi összehasonlításban is igen alacsony: teljes külkereskedelmüknek kevesebb mint egynegyedét teszi ki, s ezzel messze elmarad az APEC-en belüli intraregionális árucseréről háromnegyedes, az EU kétharmados, sőt még a NAFTA 60% körüli arányától is. Ráadásul az ASEAN belső kereskedelmének 80%-a a „világpiac kapujának” számító Szingapúrral folytatott kétoldalú forgalomból adódik. Az ASEAN-országok teljes kereskedelmük több mint egyharmadát az USA-val és az EU-val bonyolítják le.

A régió belüli működőtőke-kapcsolatok ugyanakkor jóval nagyobb intenzitást mutatnak. A 90-es években a kelet-ázsiai fejlődő országok működőtőke-importjának 30%-a érkezett a fejlett országokból (körülbelül egyenlő arányban az USA-ból, az EU-ból és Japánból), míg több mint 40%-a más kelet-ázsiai fejlődő országokból. A működőtőke régió belüli forgalma az utóbbi években tovább erősödött.

A közelmúlt fejleményei azt bizonyítják, hogy Ázsia belső integrálódása lendületet vett. Japán bilaterális szabadkereskedelmi egyezményt kötött Szingapúrral, hasonló tárgyalásokat folytat Thaifölddel, a Fülöp-szigetekkel és Dél-Koreával. Thaiföld Ausztráliával, Indiával, Dél-Koreával, Kínával, Japánnal kötött vagy fog kötni hamarosan bilaterális kereskedelmi egyezményt. 2003 októberében az ASEAN és Japán vezetői hi-

vatalosan is megállapodtak a gazdasági együttműködést elősegítő keretegyezmény létrehozásáról.

Mindezek mellett joggal tekinthetjük a legnagyobb jelentőségűnek az ASEAN és Kína között napjainkban formálódó multilaterális szabadkereskedelmi, sőt a tervek szerint azon túlmutató egyezményt. Úgy tűnik, Kína – mint több más téren – Ázsia gazdaságának integrálásában is átveszi Japántól a lokomotív szerepét a következő időszakban. Kína és az ASEAN 2001 novemberében megállapodást kötött, hogy tíz éven belül szabadkereskedelmi övezetet hoznak létre (*China-ASEAN Free Trade Area*, CAFTA). A tárgyalások 2002 májusában meg is kezdődtek, s fél évre rá aláírtak egy keretegyezményt, amely a kereskedelem szabaddá tételén túl a komoly gazdasági együttműködés szándékát is előrevetítette. A keretegyezmény értelmében 2010-ig lebontanak egymással szemben minden kereskedelmi akadályt azzal, hogy az ASEAN legújabb tagjai e határidő után ötéves türelmi időt kapnak a liberalizálással kapcsolatban. Kína preferenciális elbánást vállalt néhány fejletlenebb délkelet-ázsiai ország viszonylatában. Az egyezmény alapvetően az ipari szektort érinti, de a két gazdasági egység megállapodott a mezőgazdaságot, a humán erőforrásokat, az információáramlást, a beruházásokat és a Mekong-völgy fejlesztését érintő kooperációban is. Az agráriumban 2006-ig lebontják a vámokat, és liberalizációs lépéseket tesznek az erdőgazdálkodás és akvakultúra terén. A multilaterális egyezményt bilaterális megállapodások segítik elő. Így például Kína és Thaiföld 2003 júniusában egyezményt írt alá, melynek értelmében 2003. október 1-étől nulla százalékos vámtarifa „él” az egymás közti gyümölcs- és zöldségkereskedelemben. Ilyen egyezményre Kína az ASEAN többi országával is kész, ami azt mutatja, hogy az agrárliberalizációt elsősorban ő szeretné gyorsítani. Mélyebb kooperációt vettek tervbe a rizstermesztést, a halászatot, az akvakultúrát, a bioenergiát és a mezőgazdasági gépgyártást illetően is.

Kína mind hibrid rizseivel, mind az ASEAN-országokban folytatott képzési programjaival, mind pedig a bilaterális turisztikai államszerződéseknek köszönhetően több hagyományos ágazatban hatolt már be a régió országainak piacára, most pedig az információs technológiák területén készül hasonló előrelépésre. (Ezt példázza az is, hogy erősen támogatja a régió technológiai fejlődését célzó

„e-ASEAN-kezdemenyezést”.) Ami az infrastruktúrát illeti, a CAFTA országai együttműködve már eddig is számottevően javítottak a Mekong-folyó hajózhatóságán, és tervbe vették egy pán-ázsiai vasútvonal megépítését is.

A CAFTA, ha megvalósul, korunk legnagyobb szabadkereskedelmi övezete lesz, amely 1,7 milliárd embert, több mint 2000 milliárd dolláros GDP-t, és körülbelül 1200 milliárd dollár kereskedelmi forgalmat fog egybe. Az integrálódás kereskedelemteremtő hatására az előzetes számítások szerint 50%-kal nőhet a két régió (Kína és az ASEAN) egymás közti kereskedelme.

A liberalizálás lökést adhat a már ma is jelentős működőtöke-áramlásnak. Az ASEAN befektetői számára hagyományos célpiacon számít Kína, de az utóbbi időben a fordított irányú működőtöke-áramlás is jelentőssé vált. (2002 szeptemberéig 1,16 milliárd dollárnyi kínai működőtőkét fektettek be az ASEAN-ban.) A gazdasági közeledést a regionális biztonsági és egészségügyi (SARS-) együttműködés támogatja.

Kérdés azonban, milyen gyorsan realizálódik a terv? A világgazdaság globalizálódásának viszonyai közepette – figyelembe véve a nemzetközi szintéren, mindenekelőtt a WTO-ban is az erre irányuló erőfeszítéseket – a folyamat exponenciális ütemű fejlődését várhatjuk, hacsak a globalizációval járó országokon belüli és közötti különbségnövekedés láttán a régi kolonialista és neokolonialista múlt *déjà vu*-jén fellendülő térségi nacionalizmusok kerékkötővé nem válnak. A nemzeti érdekek előtérbe kerülése már eddig is sok regionális együttműködési kezdeményezést fékezett le, vagy akár meg is gátolt az ASEAN több mint három évtizedes történetében. A nacionalizmus jelei több helyütt fellelhetők, amint azt a néhány hete leköszönt Mahathir Mohamad 22 éves miniszterelnöksége során kialakított malaysiai gazdaságpolitika példázza.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról